

Agaseke, een klein mandje van de Tutsi

Er is geen tribale groep denkbaar of er werden manden van plaatselijk voorkomend materiaal gemaakt voor het vervoeren en opslaan van agrarische en in het wild verzamelde producten.

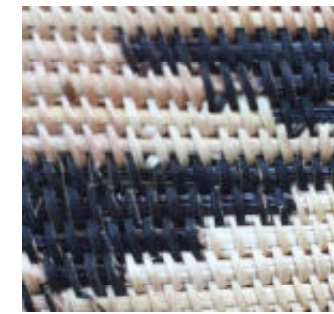
De hoogte van deze mandjes is respectievelijk 25, 15 en 16,5 cm.

Vlechtwerk is in Rwanda en Burundi tot een kenmerkend onderdeel van de cultuur geworden. Van de Tutsi wordt zelfs gezegd dat zij het fijnste vlechtwerk ter wereld maken. Als materiaal voor de vervaardiging van het vlechtwerk gebruiken de Tutsi sisal- en bananenblad, raffia, bamboe, grassen en papyrus. Dit vezelmateriaal was tot ongeveer 1920 ook de belangrijkste component in de kleding. Nadien is dit verdrongen door geïmporteerd textiel en kunstvezels.

Bij de Tutsi werd het grove vlechtwerk, hutten, bijenkorven en graanschuren, door mannen gedaan. Het maken van fijn vlechtwerk, zoals manden, vloerkleden en kamerschermen was een taak van de vrouwen en hun producten zijn vaak fraai versierd met geometrische patronen. Karakteristiek voor de manden zijn de conische deksels. Ze werden gebruikt voor het opslaan van de oogst. Elke graansoort had zijn eigen specifieke vorm en grootte. Door de patronen op de vele manden, kamerschermen en matten ontstond er in de Tutsihutten een visueel arrangement van contrasterende zwarte en witte patronen.

Minimandjes

Naast het vlechten van manden voor het opslaan van de oogst is er een traditie ontstaan voor het maken van miniaturmandjes, Agasekes. Deze mandjes zijn zo'n 5 tot 15 cm en worden gekenmerkt door de ongeëvenaarde fijnheid van het vlechtwerk met een fraai geometrisch patroon van ingeweven zwarte

Het patroon is niet op het mandje geschilderd, maar erin gevlochten.

vezels. De 'schering' bestaat uit een 1-1,5 mm dik bundeltjes grasbladeren die met een inslag-'draad', een vezel van ongeveer ¼ mm breed, worden vastgezet. Ze werden door de vrouwen van de elite gemaakt. Dit 'painstaking work' was een sociale bezigheid die beoefend werd als men bijeenkwam. Begeleid door een Tutsiharp-speler werd er geborduurd en vlechtwerk vervaardigd. Voor het maken van de geometrische motieven werd een deel van het gras zwart geverfd in een waterig aftreksel, verkregen door het koken van de bloemen van bananen. Rood werd in mindere mate gebruikt en werd verkregen door een aftreksel te maken van de zaden en wortels van de Urukamgi-plant. Na 1930 kon men mandjes maken met

een breder spectrum aan kleuren, dankzij geïmporteerde kleurstoffen.

De patronen lijken random zigzaglijnen of driehoeken, maar hebben allemaal een naam en een betekenis. Zo heet het patroon van zwarte en witte driehoeken in horizontale banen *isimbi* en stelt kauri schelpen voor; smalle driehoeken met de punt omhoog, *itana*, stellen pijlpunten voor.

De minimandjes werden primair gemaakt voor ceremoniële uitwisselingen tussen families bij huwelijken. Ze werden gebruikt voor het opbergen van kostbaarheden zoals sieraden en amuletten. Ook wordt vermeld dat het bewijs of een meisje al dan niet maagd was bij haar huwelijk in een Agaseke opgeborgen werd en dat alleen de man en de vrouw de waarheid kenden.

Proeve van geschiktheid

Het was gebruikelijk dat een Tutsimeisje, wanneer zij ging trouwen, gedurende een bepaalde periode bij haar schoonouders ging wonen alvorens bij haar man in te trekken. Gedurende haar verblijf bij de ouders van haar man moest het meisje o.a. een Agaseke maken. Was zij niet in staat het mandje in die tijd te maken, dan werd het meisje als lui bestempeld en werd van haar ouders gezegd dat ze het meisje slecht opgeleid hadden. Tijdens de traumatische sociale omwenteling en genocide in de jaren '90 van de vorige eeuw is veel vroeg werk, dat de oorspronkelijke verfijning laat zien, verloren gegaan. Tegenwoordig is het maken van mandjes voor de toeristische markt een bron van inkomsten.

Bronnen:

- Ampurire, A.Ph. (2015). *Agaseke: What does it really symbolise?* New Times, Rwanda's Leading English Daily. Geraadpleegd op 7 februari 2017, <http://www.newtimes.co.rw/section/article/2015-09-02/192115/>
- Biro, Y. (2011). Tutsi Basketry. In: *Heilbrunn Timeline of Art History*. New York: The Metropolitan Museum of Art. Geraadpleegd op 7 februari 2017, http://www.metmuseum.org/toah/hd/tuts/hd_tuts.htm
- Imagawa, M. (2014). *Strand by Strand, Tutsi Basketry weaving*. Geraadpleegd op 7 februari 2017, [http://www.bepimitive.com/blog/strand-by-strand-tutsi-basket-\(z.j.\)](http://www.bepimitive.com/blog/strand-by-strand-tutsi-basket-(z.j.))
- In: *African Arts and Beads*. Geraadpleegd 7 februari 2017, <http://www.africadirect.com/baskets/tutsi-baskets/tutsi-lidded-basket-traditional-rwanda-burundi-african-art.html>